

Motion till riksdagen

1988/89:Jo873

av Rolf Kenneryd (c)

En räddningsaktion för Västerhavet

Alla spår måste analyseras!

Alla är vi skakade av den miljökatastrof som pågår i Västerhavet. Vi vet att orsakerna är många. Några är välkända och har fått stor plats i debatten. Det är lätt att vi fixeras vid dessa och bortse från andra tänkbara orsaker. I detta kan ligga en stor fara. Det är viktigt att kraftfullt arbeta för att minska kända föroreningar, men samtidigt måste nya spår ständigt beaktas och bearbetas.

Näringsläckage från åkermark

Att det sker ett näringsläckage från åkermark speciellt nederbördsrika år, är ett känt faktum. Så har det alltid varit. Vi hade sannolikt en högsta nivå för 10–15 år sedan. Därefter har det skett en succesiv minskning genom bättre hantering av naturgödsel och en noggrannare anpassning till växternas behov vad avser användningen av konstgödsel. Det är fullt möjligt att genom ökad användning av fångstgrödor och ökad vallareal för energiproduktion markant reducera näringsläckaget från åkermark. Åkermarken svarar för en minskande andel av näringsstillförseln till Västerhavet och denna andel måste och kan med rimliga ekonomiska insatser ytterligare reduceras.

Skogsmarken ett växande problem

Ett växande problem är näringsläckaget från våra skogar. Den fortgående försurningen och den ökande tillförseln av kväve från luften medför ökat kväveläckage från skogsmarken. I de mest försurade områdena har noterats mycket betydande ökningar. I ett kort perspektiv kan massiv skogskalkning minska problemen men det ger ingen långsiktig lösning.

Bilen måste förnyas

Problemet måste angripas vid källan. Den största föroreningskällan är bilen. Nuvarande satsning på katalytisk avgasrening är inte tillräcklig. Dels måste snabba och breda åtgärder vidtas för att minska utsläppen från befintliga bilar och dels måste alla tillgängliga resurser satsas på nya, mer miljövänliga motorer och övergång till förnybara motorbränslen.

Det är bråttom. Det krävs radikala och snabba åtgärder för att bryta ökningen av läckaget från våra skogsmarker, och för att Västerhavet skall återvinna hälsan krävs kraftig reduktion.

Värö bruk har under snart ett par årtionden släppt ut föroreningar i Västerhavet. Att detta påverkat havsmiljön är ofrånkomligt. Även om kvantiten klorerad substans har minskat efter hand, så måste nuvarande utsläpp minskas radikalt och snabbt. Det är tekniskt möjligt att inom något år halvera nuvarande utsläpp. I ett längre perspektiv 5 - 7 år måste klorutsläppen upphöra helt. Mer oblekt papper. Mer miljövänliga blekningsmetoder än klorblekning. Beläggning av papper istället för blekning. Detta är några av de alternativ som måste utnyttjas för att ta bort klorutsläppen.

Det enda godtagbara målet är inga klorutsläpp och inga utsläpp av organisk substans. Först då är Värö bruk en verkligt miljövänlig industri. Detta mål måste nås så snabbt som det är tekniskt möjligt.

Kommunala reningsverk

Under två årtionden har det skett en omfattande utbyggnad av de kommunala reningsverken. De flesta är byggda med fosforreduktion, vilket starkt begränsar fosfatutsläppen. Kvävereduktion förekommer endast vid något verk på västkusten. Totalt har kväveutsläppen från kommunala reningsverk ökat drastiskt de senaste 10 åren.

Ekologiskt kan nuvarande VA-system ifrågasättas, men vi har investerat fast oss i detta och i ett kort perspektiv finns knappast något alternativ till ytterligare investeringar i kvävereduktionsteknik vid befintliga verk.

Övrig industri

Den industriella utvecklingen med mängder av nya kemikalier och nya produktionsprocesser medför självklart påverkan av havsmiljön. Allt avfall kommer förr eller senare till havet. En långsiktig lösning når vi endast om vi kan undvika avfall genom återvinning eller genom att restprodukterna på ett naturligt sätt ingår i naturens eget kretslopp.

Ringhals

I mer än tio år har Ringhals kärnkraftverk varit i drift. Det innebär vissa utsläpp av radioaktivitet, men som vid väl fungerande drift sannolikt inte har någon större påverkan på omgivningen.

Ett mindre uppmärksammat förhållande är de stora mängderna kylvatten. Ca 175 m³ per sekund vid full drift. Detta innebär att Ringhals använder mer kylvatten än den sammanlagda vattenmängd som tillförs Kattegatt från Nissan, Ätran, Viskan och Rolfsån. Förändringar i så enorma vattenmängder kan självklart påverka havsmiljön.

Kylvattnet värms upp av spillvärmerna från Ringhalsverket, som utgör två tredjedelar av den energi som produceras i Ringhals. Den energi som på så sätt tillförs kylvattnet är mer energi än all elvärme i Sverige. Temperaturen i kylvattnet höjs 6 - 10 grader. Att några kvadratkilometer av Kattegatt värms upp några extra grader kan tyckas ha begränsad betydelse, men perspektivet blir ett helt annat när man tar hänsyn till de enorma vattenmassor som passerar detta område. Med dessa vattenmassor följer alger, plankton och

många andra växter och smådjur. De utsätts inte bara för en betydande temperaturförhöjning, utan också större delen av året av en klorbehandling. Kylvattnet tillförs årligen ca 20 000 ton 15-procentig natriumhypoklorit. Detta bl a för att förhindra påväxt av alger i kylsystemet och för att förhindra musslor och dylikt att sätta sig fast och försämra kylningen.

Natriumhypoklorit (NaClO) som används för "avdödning" av kylvattnet är instabilt och förutsätts innan det lämnar kylvattenkanalen ha övergått till NaCl (koksalt) och O (syre). Så är det sannolikt i huvudsak, men den samtidiga förekomsten av klor i en kemisk reaktion och organisk substans innebär en risk för att det också bildas organiska klorföreningar på liknande sätt som vid massaindustrins kloranvändning.

Musslorna anses svälta ihjäl på grund av att de sluter sig när de känner hypokloriten i vattnet. Alger och plankton dödas mera direkt av hypokloriten. Det finns flera anledningar att hålla dosen av hypoklorit så låg som möjligt och det ger en del alger och plankton möjlighet att överleva. På så sätt sker ett *onaturligt urval* och det tillkommer också nya varianter genom mutationer (språngvisa förändringar av arvsanlagen) som ofta inträffar när man drastiskt förändrar miljöförhållandena för en art.

Placeringen av Ringhals har valts bl a med hänsyn till de kraftiga strömmarna i havet. Det vatten som kommer ut från kylvattentunnlarna sprids snabbt ut i västerhavet. Det har betraktats som en fördel men är det säkert?

Finns det några samband mellan 1988 enorma "giftalgsblomning" (Chrysochromulina polylepsis) och det "kemiska havsväxthus" som Ringhals kylsystem utgör? Varför tog "giftalgen" över den normala vårbloomingen av kiselalger? Vi hade en onormalt hög vattentemperatur. Vi hade haft en tid av frånlandsvind som "lyft" en del mycket näringsrikt bottenvattnet till ytan. Den våta och milda vintern 87/88 innebar också mer näringsläckage än normalt ifrån åker och skogsmark. Var detta hela förklaringen till att den i vanliga fall obetydliga giftalgen kunde få en så enorm dominans? Hade den gynnats, härdats eller förändrats i konstlad miljö som möjliggjorde en explosionsartad utveckling när havet våren 1988 erbjöd lämpliga förhållanden?

Vilket samband finns det mellan säldöden och giftalgsblomningen? Har sälstammen därigenom försvagats och gjorts mindre motståndskraftig mot det virus som angriper immunförsvaret?

Frågetecknen är många och i den krissituation vi befinner oss måste alla spår analyseras.

Det är konstaterat att Ringhals kylvattensystem påtagligt förändrar havsmiljön lokalt och havsströmmarna sprider dessa effekter vida omkring. Vad betyder detta för havets ekologiska balans? Det krävs forskningsinsatser för att tillfredställande kunna besvara den frågan.

Hemställan

Mot. 1988/89

Jo873

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om åtgärder mot och noga analys av och forskning kring alla utsläpp som kan skada havsmiljön.

Stockholm den 25 januari 1989

Rolf Kenneryd (c)